

емоційно-стилістичної сполучуваності фразеологізмів полягає у визначенні взаємовідношень усієї ФО, з притаманною їй семантикою, з певними словами (сполученнями слів) на основі образно-емоційної залежності, яка сприяє виявленню семантичних відтінків фразеологічного звороту. Характеризуючи означений вид сполучуваності, головну увагу студентів сконцентровано на тому, що порушує точність мовлення невміле поводження з ФО, які виражають якість значення в образно-емоційній, а не в нейтральній формі, а отже, не увага до того факту, що фразеологізми містять оцінну характеристику наприклад, "роззвяти рота" (фамільярне, згубіле), "триматися за спідицю" (іронічне), "лизати халяві" (зневажливе), часто призводить до стилістичних помилок. Аналізуючи ситуативну сполучуваність, студенти мали змогу відстежити, як ФО використовується в чітко визначених мовленнєвих ситуаціях, де, зокрема виявляються особливості її семантики, наприклад, фразеологізми *гнути кирпу, під Корсунем родилися, на Пляві хрестилися; через вулицю бондар; і швець, і жнець, і на дуду грець*; використовуються в контекстах і ситуаціях, коли необхідно схарактеризувати тільки людину.

Слід відзначити, що вивчення функцій ФО в текстах профільного спрямування пов'язане як із власне лінгвістичними труднощами, оскільки студентам нефілологічного фаху не завжди вдається виявити смислові, експресивні, стильові особливості фразеологізмів, їх емоційно-впливову силу, з'ясувати чи сприяє ФО виразності, лаконічності, точності повідомлюваного, так із позамовними фактами: реальності культури, побуту, історії, соціального життя тощо. З огляду на це, необхідним є запровадження *соціокультурного коментаря*, що має на меті забезпечити адекватне розуміння автентичного тексту й використовується переважно при тлумаченні:

1) Реалій, алюзій, натяків, посилок, ремінісценцій, які, як відомо, потребують глибоких соціокультурних знань. Зокрема, такий коментар стає у пригоді у випадках, коли соціокультурні зміни в житті суспільства досягли такого рівня, що сучасне покоління вже не знає, не розуміє власної культури і світобачень своїх пращурів, що у свою чергу значно ускладнює сприйняття тексту. Недостатнє розуміння певних реалій автентичного тексту, незважаючи на те, що студенти належать до однієї етнокультури, особливо виразно проявляються у випадках, коли текст і реципієнт належать до різних історичних епох. Причому, на наш погляд, такий коментар не просто ніби "перекладає" сучасною мовою застаріле слово чи тлумачить поняття, яке вийшло із повсякденного життя етносу, він є контекстуально зорієнтованим, бо сприяє розкриттю задуму автора, дає характеристику персонажам, допомагає відтворити подію або діючі особи крізь призму часу, який змальовано у творі.

2) Прихованих, як правило, неусвідомлюваних студентами, так званих незрозумілих місць, на відміну від явних алюзій, натяків на історичні факти, події, деталі побуту або способу життя і т. ін.

3) Фактів, які не підлягають поясненню через значний часовий проміжок.

Під час проведення семінарських занять, подаючи соціокультурний коментар до окремих фрагментів тексту в аудиторії майбутніх учителів історії, ми обмежуємося двома підходами: енциклопедичним і творчо-дослідницьким. Так, коли при поясненні наводяться дані енциклопедичного характеру, взяті зі словників, довідників або інших джерел додаткової інформації (зокрема, навчального словника-мінімуму ПОФ) має місце такий підхід до коментування, який ми умовно означили як енциклопедичний. Унаслідок енциклопедичності такого коментаря вся інформація про згадувані в тексті реальні факти, історичні події або персоналії, дати, назви тощо обмежується виключно повідомленнями різнобічного, популярно-енциклопедичного характеру, без спроб пов'язати це з текстом. Основна вимога – подати точну, об'єктивну інформацію, що не розкриває ні лінгвокраїнознавчих, ні контекстуально зорієнтованих конотацій.

Творчо-дослідницький підхід передбачає таке подання інформації, коли, з одного боку, тлумачаться специфічні, національні, політичні, культурно-побутові чи інші конотації, а з іншого – встановлюються зв'язки між цими фактами, особами, назвами й самим твором, його персонажами. На відміну від першого виду – енциклопедичного – завдання такого коментаря полягає не в механічному перенесенні даних із довідкової літератури, а потребувало від студентів творчого, дослідницького підходу щодо пояснень того чи іншого лінгвістичного або позамовного факту. Отже, такий коментар допомагає розкрити національні особливості сприйняття ФО та пов'язаних з ними позамовних фактів, а також завдяки контекстуально зорієнтованому характеру коментаря стає можливим виявити роль, яку та чи інша ФО відіграє в тексті, розкрити зв'язок між нею та ідейно-художнім задумом автора.

Висновки. Проблема вдосконалення професійного мовлення майбутніх учителів із неодмінним урахуванням профілю їх спеціалізації надалі залишається однією з найбільш активних розроблюваних у вітчизняній лінгводидактиці вищої школи. Щодо організації словникової роботи формування професійного словника студентів історичних факультетів на рівні фразеології, то методично доцільним і дієвим виявився її деспрямований та поетапний характер, що ґрунтувався на поєднанні комунікативно-діяльнісного, функціонально-стилістичного та етнокulturознавчого підходів до мовленнєвої підготовки майбутніх учителів, забезпечуючи міжпредметні зв'язки та враховуючи специфіку реальних комунікативних потреб майбутньої спеціальності студентів.

Пропоновані методичні аспекти збагачення фахового словника студентів є лише частиною складної та багатогранної роботи з удосконалення професійного мовлення майбутніх фахівців педагогічної галузі. *Перспективу* подальших наукових розвідок убачаємо в розробці методичних засад увізразнення професійного словника майбутніх фахівців інших профілів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность / А.А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
2. Мокиенко В.М. Славянская фразеология: учебное пособие / В.М. Мокиенко. – М.: Высшая школа, 1989. – 287 с.
3. Прокопенко Л.І. Навчальний словник професійно зорієнтованої фразеології української мови для студентів історичного фаху / Л.І. Прокопенко // Наука і освіта. – 2003. – № 5-6. – С.163-167

Подано до редакції 05.11.2010